

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Η Πτώχευση, η Άρνηση, το Μνημόνιο

Το 2009 το ελληνικό κράτος πτώχευσε.

Όπως συμβαίνει πάντα σε μια περίπτωση χρεοκοπίας, η επιλογή ήταν απλή:

Αποδοχή ή Άρνηση.

Μπορούσαμε, ως κράτος, να παραδεχθούμε ότι το δημόσιο χρέος έφτασε ένα επίπεδο που, πλέον, ήταν αδύνατον να εξυπηρετηθεί μακροπρόθεσμα, ιδίως σε καιρούς ανατροφοδοτούμενης οικονομικής ύφεσης.

Εναλλακτικά, μπορούσαμε να προσποιηθούμε ότι επρόκειτο για «έλλειψη ρευστότητας», που λύνεται με διακρατικό δανεισμό, αρνούμενοι πεισματικά ότι το ελληνικό δημόσιο χρεοκόπησε.

Όπως γνωρίζεις αγαπητέ αναγνώστη, δυστυχώς πολύ καλά, οι ηγέτες μας επέλεξαν την Άρνηση. Βέβαια, η επιλογή τους αυτή προϋπόθετε ένα όλο και αυξανόμενο ποσό διακρατικών δανείων, με τα οποία θα αποπληρώνονταν οι δόσεις των παλαιότερων δανεικών ώστε να συντηρείται η φαντασίωση της Μη Πτώχευσης. Κάπως έτσι, τον Μάιο του 2010, γεννήθηκε η Μνημονιακή Ελλάδα.

Το βιβλίο τούτο καταγράφει την «γένεση» της Μνημονιακής Ελλάδας μέσα από κείμενα με τα οποία, όλα αυτά τα χρόνια, προσπάθησα να αντιδράσω σε αυτό που έβλεπα να συμβαίνει στην πολύπαθη χώρα μας. Σήμερα, το φθινόπωρο του 2014 που γράφω αυτές τις γραμμές, η «επίσημη άποψη» είναι ότι η Ελλάδα σιγά-σιγά βγαίνει από το Μνημόνιο.

Αν πίστευα ότι «το Μνημόνιο τελειώνει», δεν θα προχωρούσα στην έκδοση του βιβλίου. Οι ίδιοι κύκλοι που μας έλεγαν ότι το 2010 αποφύγαμε την πτώχευση μας καλούν σήμερα να τους πιστέψουμε ότι η Ελλάδα σήμερα αποδρά από την Μνημονιακή της κατάσταση. Σφάλουν με τον ίδιο τρόπο και, μάλλον, για τους ίδιους λόγους. Το μόνο που θα αλλάξει είναι ότι το 3^ο Μνημόνιο δεν θα το ονομάσουν Μνημόνιο, αλλά κάτι άλλο (όπως το κούρεμα του 2012 το ονόμασαν «PSI»).

Πράγματι, αν η νοοτροπία της Άρνησης στην οποία στηρίχτηκε το Μνημόνιο παραμείνει κυρίαρχη στους διαδρόμους της εξουσίας, η Μνημονιακή Περίοδος της ελληνικής ιστορίας, που ξεκίνησε τον Μάιο του 2010, μπορεί να διαρκέσει μέχρι τα μέσα του αιώνα. Έχουμε χρέος να μην επιτρέψουμε στα μελλοντικά βιβλία της ευρωπαϊκής ιστορίας να αναφέρονται στον χαμένο μισό αιώνα της

Ελλάδας (2010-2060). Έχουμε χρέος να απεμπολήσουμε, επί τέλους, την Άρνηση.

Η διατήρηση της μνήμης του τι συνέβη τα τελευταία τέσσερα χρόνια, και η αναλυτική εμβάθυνση στους λόγους που συνέβη, είναι μια καλή αρχή. Τίποτα δεν φοβούνται περισσότερο οι διαχειριστές του Μνημονίου, οι Αρνησίες της Πτώχευσης, από την καθαρή σκέψη της πλειοψηφίας για το τι εστί Μνημονιακή Ελλάδα, πως μας προέκυψε και γιατί παγιώνεται. Αυτή η ελπίδα είναι ο άξονας γύρω από τον οποίο περιστρέφεται το βιβλίο τούτο.

Το Δόγμα Παπακωνσταντίνου

Αρχές του 2010, η κυβέρνηση του Γιώργου Παπανδρέου είχε όλα τα στοιχεία που καταδείκνυαν την χρεοκοπία του ελληνικού κράτους. Με πρωτοστατούντα όμως τον υπουργό επί των οικονομικών, τον κ. Γιώργο Παπακωνσταντίνου, ο νεοεκλεγμένος πρωθυπουργός Γιώργος Παπανδρέου και σύσσωμο το υπουργικό του συμβούλιο έλαβαν την μοιραία απόφαση: Θα προσχωρούσαν στο Δόγμα της Άρνησης ή, καλύτερα, σε αυτό που ονομάζω εδώ και καιρό Δόγμα Παπακωνσταντίνου - την άποψη ότι η χώρα:

(Α) δεν αντιμετώπιζε πρόβλημα πτώχευσης (αλλά μόνο ρευστότητας),

(Β) δεν «δικαιούτο» καν να συζητήσει στάση πληρωμών προς τους τραπεζίτες,

(Γ) εφόσον ήθελε να παραμείνει στην ευρωζώνη δεν είχε επιλογή από νέο, τεράστιο δανεισμό

(Δ) αφού έλαβε το μεγαλύτερο δάνειο στην Ιστορία, και έτσι έγινε δέσμια της τρόικας, έπρεπε να συμπεριφέρεται ως «υποδειγματικός κρατούμενος» ο οποίος κάνει ό,τι του λένε οι «δεσμοφύλακες», γνωρίζοντας ότι αυτά που του λένε να κάνουν στερούνται λογικής, αλλά ελπίζοντας να τον απολύσουν μια ώρα αρχύτερα από την φυλακή.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι το Βερολίνο, η Φραγκφούρτη, οι Βρυξέλες και το Παρίσι πίεζαν εντονότατα την Αθήνα να μην παραδεχθεί επ' ουδενί την πτώχευση του κράτους μας, παρά το γεγονός ότι ήξεραν πολύ καλά ότι αυτή η Άρνηση, η προσποίηση πως δεν πτωχεύσαμε, μεγεθύνει την χρεοκοπία μας, την καθιστά πιο τοξική για τον ελληνικό ιδιωτικό τομέα, δημιουργεί συνθήκες ανθρωπιστικής κρίσης, και εν τέλει επεκτείνει την πτώχευση στο διηνεκές.

Γιατί απαιτούσαν την Άρνηση από την Αθήνα; Επειδή οι «εταίροι» μας φοβόντουσαν την κατάρρευση των δικών τους ραπεζών και ήθελαν διακαώς να κερδίσουν χρόνο. Πολύτιμο χρόνο. Χρόνο που θα τους επέτρεπε να διασώσουν

τις γαλλο-γερμανικές τράπεζες, χωρίς να παραδεχθούν στους ψηφοφόρους τους ότι μεταφέρουν σε αυτούς τις ζημιές των τραπεζών εκείνων. Χρόνο που θα τους έδινε την ευκαιρία να μεταφέρουν στα μουλωχτά τις ζημιές από τις πλάτες των τραπεζιτών τους στις πλάτες των πολιτών τους.

Ο χρόνος, βέβαια, κοστίζει χρήμα. Ο μόνος τρόπος να κερδηθεί ο απαιτούμενος χρόνος εκ μέρους των βορειο-ευρωπαϊκών τραπεζών ήταν με τεράστια δάνεια που θα έδιναν οι ευρωπαίοι φορολογούμενοι στο ελληνικό δημόσιο έτσι ώστε το ελληνικό δημόσιο να συνεχίσει τις αποπληρωμές τους στις τράπεζες - έως ότου το μεγαλύτερο ποσοστό εν δυνάμει ζημιών να μεταφερθεί από τους ώμους των τραπεζών στους ώμους των φορολογούμενων πολιτών.

Παρίσι, Βερολίνο και Φραγκφούρτη γνώριζαν εξ αρχής, και ιδιαίτερα καλά, ότι τα δάνεια που έδιναν στο πτωχευμένο ελληνικό δημόσιο θα κουρεύονταν. Αυτό ήταν δεδομένο. Σε καμία περίπτωση όμως δεν το παραδέχονταν καθώς δεν ήθελαν να πουν στους πολίτες τους ότι τα Μνημονιακά δάνεια προς της Ελλάδα θα χρησίμευαν μόνο ώστε να μεταφερθούν τα χρέη από τις βορειο-ευρωπαϊκές τράπεζες, αρχικά, στους ώμους των ελλήνων φορολογούμενων και, κατόπιν, όταν πλέον θα κουρευτεί το ελληνικό δημόσιο χρέος (με τον έναν ή τον άλλον τρόπο), στους ώμους των βορειο-ευρωπαϊκών πολιτών.

Βασικός μοχλός πίεσης κοινοβουλίων και πολιτών, για να γίνει αποδεκτή αυτή η κυνική μεταφορά των τραπεζικών ζημιών στους πολίτες, ήταν η απειλή της εκπαράθρωσης από το ευρώ. Εξ αρχής επιχειρηματολόγησα ότι επρόκειτο για αυτό που οι παιγνιοθεωρητικοί ονομάζουμε «μη πειστική απειλή» (δηλαδή μπλόφα). Κατ' αρχάς, δεν υπήρχε δυνατότητα καμία να διώξουν την Ελλάδα από το ευρώ χωρίς να αποδομηθεί το ευρώ στα εξ' ων συνετέθη - κάτι που παραδέχθηκε ο κ. Μάριο Ντράγκι τον καλοκαίρι του 2012, τότε που ανέλαβε πρωτοβουλία διάσωσης του ευρώ, της οποίας πρωτοβουλίας σημαντικότερος άξονας ήταν να πειστεί η κα Μέρκελ να θέσει εκτός κουβέντας το GREXIT - την απειλή μιας ελληνικής εξόδου από το ευρώ.

Επί πλέον, είναι λάθος το οποίο αγγίζει τα όρια του κωμικού ο ισχυρισμός του κ. Παπακωνσταντίνου, και των περί τον κ. Παπανδρέου (που σήμερα υιοθετείται από τους περί τον κ. Σαμαρά), ότι η στάση πληρωμών εντός της ευρωζώνης είναι αδύνατη. Γιατί είναι αδύνατη; Πως και είναι δυνατή η στάση πληρωμών της Πολιτείας της Καλιφόρνια ή του Δήμου του Ντιτρόιτ εντός της ζώνης του δολαρίου; Για να το πω διαφορετικά, αν μια νομισματική ένωση δεν επιτρέπει σε κράτη-μέλη της να πτωχεύσουν (να προβούν δηλαδή σε στάση πληρωμών) τότε δεν μπορεί να επιβιώσει αυτή η νομισματική ένωση. Ο λόγος είναι ότι μια νομισματική ένωση, εξ ορισμού, στερεί από τα κράτη-μέλη της την δυνατότητα έκδοσης νομίσματος και, ως εκ τούτου, επιφυλάσσει για αυτά τον κίνδυνο να αναγκαστούν σε στάση πληρωμών. Αν η ευρωζώνη δεν μπορεί να επιβιώσει σε περίπτωση στάσης πληρωμών ενός κράτους-μέλους της, τότε απλά δεν μπορεί να επιβιώσει!

Αντί, λοιπόν, οι κ.κ. Παπανδρέου και Παπακωνσταντίνου να πασχίζουν να πείσουν τους εταίρους μας να δημιουργήσουν έναν δανειοδοτικό μηχανισμό (το EFSF ή, κατόπιν, τον ESM) που θα «κουκούλωνε» την πτώχευση του ελληνικού δημόσιου, αυτό που προείχε το 2010 ήταν να συμφωνηθεί ένας μηχανισμός επίσημης αναδιάρθρωσης των μη βιώσιμων χρεών. Τα όποια νέα δάνεια θα δίνονταν θα έπρεπε να συμφωνούνται *αφού* τα χρέη γίνονταν βιώσιμα - και σε καμία των περιπτώσεων *πριν*. Αντ' αυτού, δυστυχώς, επικράτησε το Δόγμα Παπακωνσταντίνου, το οποίο αντανάκλυνε αποκλειστικά τα συμφέροντα των γερμανο-γαλλικών τραπεζών εις βάρος των συμφερόντων των ελλήνων, γάλλων και γερμανών φορολογούμενων, επιχειρηματιών, συνταξιούχων - οι οποίοι τρομοκρατήθηκαν με τον «μπαμπούλα» της «άτακτης» ελληνικής χρεοκοπίας ώστε να πειστούν ότι η χώρα μας, και μαζί της η ευρωζώνη, «διασώθηκε» από το Μνημόνιο.

Κάπως έτσι γεννήθηκε η Μνημονιακή Ελλάδα, δίνοντας το έναυσμα για μια Μνημονιακή Ευρωπαϊκή Περιφέρεια και μια Ευρώπη υπό μόνιμη οικονομική, κοινωνική και ηθική κρίση. Μια κρίση νομιμοποίησης των ευρωπαϊκών θεσμών και αμφισβήτησης της δημοκρατίας, τόσο στον ευρωπαϊκό Νότο όσο και στον Βορρά, που φανερώθηκε σε όλο της το, σκοτεινό, μεγαλείο στις ευρω-εκλογές του 2014.

Το Μνημόνιό μας, που αποτελεί υπό αυτή την έννοια, την «ιδρυτική διακήρυξη» της Μνημονιακής Ελλάδας, είχε δύο σκέλη:

1. Ένα τεράστιο δάνειο προς το πτωχευμένο ελληνικό κράτος, το οποίο θα δινόταν από τους εταίρους μας στο όνομα της «ευρωπαϊκής αλληλεγγύης», ώστε να ολοκληρωθεί εν κρυπτώ η μεταφορά του ελληνικού δημόσιου χρέους από τα βιβλία των τραπεζών στους ώμους των πολιτών
2. Μια σειρά από σκληρούς όρους λιτότητας που αποσκοπούσαν σε δύο στόχους:
 - ο να εξασφαλίσουν οι δανειστές ότι θα τους επιστρέψαμε μεγάλο ποσοστό των δανεικών (γνωρίζοντας εξ αρχής ότι, κάποια στιγμή, ένα μεγάλο μέρος του θα «κουρευτεί», αφού έχει πρώτα μεταφερθεί στους ώμους των ευρωπαϊών φορολογούμενων)
 - ο να πείσουν τους βουλευτές, και τους ψηφοφόρους, των πλεονασματικών χωρών (ιδίως της Γερμανίας) να δανείσουν τεράστια ποσά στα κράτη της Περιφέρειας υποσχόμενοι επιβολή σημαντικών κακουχιών στους πολίτες των κρατών αυτών, ώστε να μάθουν, επί τέλους, το μάθημά τους οι «Τζιτζικες του Νότου».

Έτσι φτάσαμε στο μεγαλύτερο δάνειο της παγκόσμιας ιστορίας, το οποίο δόθηκε σε χρεοκοπημένο κράτος υπό τον όρο της δραστηκής... συρρίκνωσης του εθνικού εισοδήματος από το οποίο νέα και παλαιότερα δάνεια θα έπρεπε να αποπληρωθούν. Χρειάζονται ιδιαίτερες οικονομικές γνώσεις για να προβλέψει κανείς ότι μια τέτοια πολιτική δεν μπορεί να έχει καλό τέλος; Όχι βέβαια!^[1]

Σε κάθε περίπτωση δανείων προς πτωχευμένους, τα χρέη του πτωχευμένου κάποια στιγμή κουρεύονται, αποκαλύπτοντας την χρεοκοπία του. Αυτή η «Στιγμή της Αλήθειας» είναι πολύ επίπονη. Είτε παραδεχθεί την χρεοκοπία του ένας επιχειρηματίας ή ένα κράτος, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο χρεοκοπημένος καταβάλλει μεγάλο οικονομικό και ψυχολογικό κόστος. Από την άλλη, η αποδοχή της χρεοκοπίας είναι και καθαρκτική. Σηματοδοτεί ένα νέο ξεκίνημα, χωρίς πλέον χρέος (το οποίο διαγράφεται ή, όπως λέγεται, «κουρεύεται»), και με την προοπτική μιας νέας αρχής. Αντίθετα, όσο περισσότερο η «Στιγμή της Αλήθειας» καθυστερείται με νέα δανεικά, τόσο το αναπόφευκτο κόστος της αυξάνεται.

Στην περίπτωση της πατρίδας μας, επειδή η Άρνηση φαίνεται να έχει μονιμοποιηθεί, το ένα Μνημόνιο φέρνει το άλλο. Έτσι, η «Στιγμή της Αλήθειας» παραπέμπεται συνεχώς στο μέλλον, με το χρέος να αυξάνεται συνεχώς. Φυσιολογικά, η Νέμεση μιας τέτοιας μόνιμης επιμήκυνσης της αγωνίας, και εμβάθυνσης της πτώχευσης, είναι σκληρότατη για τους Έλληνες και μετριέται σε ανθρώπινες ζωές. Ζωές των συνανθρώπων μας. Και για να μην είμαστε γενικόλογοι, ας θυμηθούμε το κόστος των Μνημονίων μας:

- Ένα εκατομμύριο έχασαν την δουλειά τους
- Μία στις τρεις επιχειρήσεις έκλεισαν
- Οι μισθοί μειώθηκαν κατά ένα τρίτο ενώ ο κατώτατος μισθός συρρικνώθηκε κατά 40%, χωρίς να υπάρξει καμία αύξηση στην απασχόληση - το αντίθετο μάλιστα
- Πεντακόσιες χιλιάδες εργαζόμενοι που δεν έχουν ακόμα χάσει την δουλειά τους, επίσημα, έχουν να πληρωθούν πάνω από τρεις μήνες
- Λιγότεροι του 9% των ανέργων εισπράτουν επίδομα ανεργίας
- Οι περισσότερες συντάξεις έχασαν έως και την μισή αξία τους
- Το συνολικό εθνικό εισόδημα, το ΑΕΠ, μειώθηκε κατά 30% σε ευρώ και κατά 20% σε σταθερές τιμές (οι οποίες μειώνονται, αλλά πιο αργά από τον ρυθμό μείωσης των μισθών)
- Από τα περίπου 3,2 εκατομμύρια «νοικοκυριά» τα 2,3 εκατομμύρια δεν μπορούν να αποπληρώσουν τα χρέη τους στην Εφορία
- Ένα εκατομμύριο σπιτικά έχουν ληξιπρόθεσμες οφειλές στην ΔΕΗ
- Η παιδική θνησιμότητα αυξήθηκε κατά 43%
- Η κατασκευαστική δραστηριότητα έπεσε σε ποσοστό μικρότερο του 20% σε σχέση με την προ κρίσης περίοδο
- Δύο Έλληνες αυτοκτονούν καθημερινά

Κατά τα άλλα, προς δόξα του Δόγματος Παπακωνσταντίνου, το Μνημόνιο πέτυχε να εμποδίσει την... πτώχευση!

Αυτό που όντως «πέτυχε» το, συνεχώς «επικαιροποιούμενο», Μνημόνιο ήταν να μην χάσει ούτε ένα ευρώ ούτε ένας τραπεζίτης. Ακόμα και οι Έλληνες τραπεζίτες (των οποίων τα ομόλογα κουρεύτηκαν με το PSI το 2012) αποζημιώθηκαν πλήρως και ποικιλοτρόπως (ανακεφαλαιοποίηση, σκανδαλώδης επανα-ιδιωτικοποίηση των τραπεζών το 2014 κλπ.) - αντίθετα με τα ασφαλιστικά

ταμεία, τους μικρο-ομολογιούχους, τους επιχειρηματίες που γονάτισαν από το βάρος των φορο-εισπρακτικών επιδρομών ενός πτωχευμένου, αδηφάγου κράτους κλπ.

«Πέτυχε» και κάτι άλλο το Μνημόνιο. Κάτι που δεν νομίζω να έχει ξανασυμβεί στην ιστορία της ανθρωπότητας: *και* να πτωχεύσουμε, ως κράτος, *και* να διατηρήσουμε μη βιώσιμο δημόσιο χρέος. Πράγματι, αυτό δεν έχει ξανασυμβεί ποτέ! Πουθενά στην Οικουμένη! Όταν μια χώρα πτωχεύει, καταβάλλει το αντίτιμο του να μην μπορεί να δανείζεται για κάποιο διάστημα (καθώς οι επενδυτές, που κάηκαν στον χυλό φυσάνε και το γιαούρτι) όμως, τουλάχιστον, καθιστά βιώσιμο το εναπομείναν (μετά το κούρεμα) χρέος της. Στην Μνημονιακή Ελλάδα, όμως, έχουμε την εξής παγκόσμια πρωτοτυπία: να κουρεύεται δραστικά το χρέος ενός κράτους (δηλαδή να χρεοκοπεί και επισήμως) αλλά το χρέος να επιστρέφει στο επίπεδο που ήταν λίγους μήνες πριν και, βέβαια, να παραμένει τόσο υψηλό που να είναι αδύνατον να εξυπηρετηθεί. Αυτό ακριβώς συνέβη στην Ελλάδα το 2012 με το 2^ο Μνημόνιο και αυτό πάλι σχεδιάζεται να επαναληφθεί στα τέλη του 2014, ή αρχές του 2015, με το επόμενο κούρεμα που θα συμφωνηθεί (το οποίο, όπως και του 2012, θα βρουν έναν ευφυή ευφημισμό να το βαπτίσουν).

Συνοπτικά, το 2010 η Ελλάδα εισήλθε την Εποχή του Μνημονίου λόγω της υπερίσχυσης του Δόγματος Παπακωνσταντίνου. Κι εκεί θα παραμείνει για δεκαετίες, τουλάχιστον όσο επιβιώνει το Δόγμα Παπακωνσταντίνου.^[2] Υπό μία έννοια, ο Γιώργος Παπακωνσταντίνου ρίχτηκε στην πυρρά ώστε να διασωθεί το Δόγμα του, το οποίο υπαγορεύει:

1. Πάσει θυσία δανεισμό, υπό την επιτήρηση μιας επιτροπής κρατικών δανειστών, ώστε να αποφευχθεί το κούρεμα των χρεών του κράτους προς τους δανειστές του (καθώς και τους δανειστές των ιδιωτικών τραπεζών)
2. Αποδοχή του συνεχούς, και κατ' εξακολούθηση, κουρέματος των υποχρεώσεων του κράτους σε όλους τους άλλους ιδιώτες (π.χ. συνταξιούχους, αρρώστους, δασκάλους, χρόνιες ληξιπρόθεσμες οφειλές στους προμηθευτές)
3. Συμμόρφωση με *όποιον* όρο επιβάλει η τρόικα ώστε να εξασφαλίζονται τα σημεία I και II πιο πάνω.

Υπήρχε εναλλακτική;

Από το 2010, κάθε φορά που παρουσιάζω την πιο πάνω ανάλυση-άποψη σε «σοβαρούς κύκλους», είτε στην Ελλάδα είτε στο εξωτερικό, η απάντηση που λαμβάνω από τους υπερασπιστές του Δόγματος Παπακωνσταντίνου είναι απλή:

«Δεν είχαμε εναλλακτική! Η Ευρώπη ούτε να συζητήσει δεν δεχόταν την προοπτική ενός κουρέματος, μιας μερικής διαγραφής του χρέους μας, μιας στάσης πληρωμών. Είτε θα καταρρέαμε ανεξέλεγκτα είτε θα αποδεχόμασταν το Μνημονιακό δάνειο και τους όρους με τους οποίους δόθηκε.»

Πρόκειται για τοποθέτηση που στην καλύτερη περίπτωση είναι απλά λανθασμένη (για να μην πω κάτι βαρύτερο). Δυστυχώς αυτή η υπερασπιστική γραμμή του Δόγματος Παπακωνσταντίνου ενισχύθηκε από τις ανοησίες πολλών αντι-κυβερνητικών και εν γένει αντι-μνημονιακών που, μάλλον χωρίς να το θέλουν, έκαναν το Δόγμα Παπακωνσταντίνου να φαντάζει λογικό και μετριοπαθές.

Τέτοιες ανοησίες συμπεριλάμβαναν την άποψη ότι μπορούσαμε να δανειστούμε από την Ρωσία ή την Κίνα (κάτι που είναι ανέκδοτο), ότι ο Γιώργος Παπανδρέου επίτηδες έρριξε την χώρα στην χρεοκοπία για να κερδίσει ο ίδιος από ασφάλιστρα κινδύνου (CDS), ότι υπήρχαν τρόποι να δανειστούμε από τις αγορές στις αρχές του 2010 αρκετά χρήματα ώστε να μην χρειαστεί διαπραγμάτευση με το Βερολίνο, κι άλλα τέτοια τραγελαφικά.

Η αλήθεια ήταν ότι δεν υπήρχε εναλλακτική στην διαπραγμάτευση με το Βερολίνο. Άλλο όμως αυτό κι άλλο να λέμε ότι δεν υπήρχε περίπτωση να διαπραγματευτούμε κάτι ουσιαστικά διαφορετικό από αυτό στο οποίο τελικά συμφωνήσαμε τον Μάιο του 2010.

- Εναλλακτική στην ευρωπαϊκή διαπραγμάτευση, πράγματι, δεν υπήρχε.
- Εναλλακτική κατάληξη της διαπραγμάτευσης αυτής όχι μόνο υπήρχε αλλά αποτελούσε το εθνικό και ευρωπαϊκό καθήκον των κρατούντων - ένα καθήκον το οποίο παραβίασαν ενστερνιζόμενοι την λογική του Μνημονίου και το Δόγμα Παπακωνσταντίνου.

Ποια ήταν η εναλλακτική; Η εναλλακτική ήταν, κατ' αρχάς, να μιλήσουμε την γλώσσα της αλήθειας - μια γλώσσα που οι ελληνικές κυβερνήσεις δεν επέλεξαν ποτέ. Κι η γλώσσα της αλήθειας απαιτούσε από τον Γιώργο Παπανδρέου, τον Ιανουάριο του 2010, να πει ευθαρσώς στους εταίρους μας το «δυστυχώς επτωχεύσαμεν» - αντί να παρακαλά για ένα δάνειο το οποίο θα τους επέτρεπε να προσποιηθούν ότι η πτώχευση του ελληνικού κράτους μπορούσε να αποφευχθεί... μονιμοποιούμενη. Αν η συζήτηση ξεκινούσε έτσι, με την ανακοίνωση της πτώχευσης, κι όχι με παρακαλετά για νέο δανεισμό, η κατάληξη, η τελική συμφωνία, θα ήταν πολύ διαφορετική.

Σύμφωνα με τους θιασώτες του Δόγματος Παπακωνσταντίνου δεν είχαμε την δυνατότητα να πούμε όχι στο Μνημονιακό δάνειο. Πράγματι, δεδομένου πως ο κ. Παπανδρέου παρακαλούσε από τον Ιανουάριο του 2010 να μας δώσουν ένα τέτοιο δάνειο, δεν είχε το δικαίωμα να το αρνηθεί όταν του το προσέφεραν, πόσο μάλλον να διαπραγματευτεί σκληρά τους όρους του. Αν όμως δεν το είχε ζητήσει αλλά, αντίθετα, είχε παρουσιάσει στο Συμβούλιο Κορυφής ως *δεδομένο* πως το ελληνικό δημόσιο πτώχευσε και πως, παράλληλα, οι ελληνικές τράπεζες ήταν στα πρόθυρα της κατάρρευσης, η όλη συζήτηση θα έπαιρνε εντελώς διαφορετική τροπή.

Μετά από μια τέτοια παρουσίαση το μόνο που χρειαζόταν να κάνει ο Έλληνας πρωθυπουργός ήταν να ζητήσει από τους εταίρους του να τοποθετηθούν για το τι προτείνουν ως ευρωπαϊκή αντίδραση στην ελληνική πτώχευση, ξεκαθαρίζοντας ότι, εν ανυπαρξία μιας σοβαρής ευρωπαϊκής πρότασης (η οποία θα ελάμβανε υπ' όψη της τα αντίστοιχα προβλήματα στην υπόλοιπη ευρωζώνη), η Αθήνα θα κήρυττε προσωρινή στάση πληρωμών και θα καλούσε τους πιστωτές της σε σύσκεψη ώστε να αρχίσει η διαπραγμάτευση κουρέματος.

Ακόμα και να προσπαθούσαν Βερολίνο, Φραγκφούρτη και Παρίσι να επιβάλουν στην Ελλάδα ένα γιγάντιο Μνημονιακό δάνειο, το γεγονός ότι δεν θα το είχαμε ζητήσει εμείς, αλλά θα μας το προσέφεραν πειστικά εκείνοι, θα έδινε στην κυβέρνηση σημαντική διαπραγματευτική ισχύ. Κι αν, όπως πρότεινα τότε, απαιτούσαμε ένα γενναίο κούρεμα, μαζί με ρυθμίσεις για τις ελληνικές τράπεζες, ως *προαπαιτούμενο* αποδοχής, από εμάς, νέων δανείων (ως δικό μας όρο για να δεχθούμε έστω κι ένα ευρώ νέων δανείων), τότε η δανειακή μας συμφωνία θα ήταν ριζικά διαφορετική, βατή και βιώσιμη.

Στελέχη της κυβέρνησης Παπανδρέου, και της συγκυβέρνησης που ακολούθησε, μου λένε πως σφάλω επειδή δεν είχαμε το δικαίωμα, την δυνατότητα, να θέτουμε όρους όντας πτωχευμένοι και αναξιόπιστοι. Θεωρώ ότι το αντίθετο ισχύει. Ο πτωχευμένος είναι εκείνος που δεν δικαιούται να λαμβάνει νέα δάνεια προτού, τουλάχιστον, υπάρξει αναδιάρθρωση των χρεών ικανή να σταματήσουν την περαιτέρω «βύθιση» στον βούρκο της χρεοκοπίας. Παράλληλα, ο πιστωτής δεν δικαιούται να επιβάλει στον χρεοκοπημένο οφειλέτη νέα δάνεια πριν αποδεχθεί από μια ριζική αναδιάρθρωση (κούρεμα) του υπάρχοντος χρέους - πόσο μάλλον να θέσει ως όρο για τα νέα δάνεια την... συρρίκνωση του εισοδήματος του οφειλέτη (καθώς αυτό σημαίνει λιτότητα, περικοπές, νέοι φόροι κλπ εν μέσω ύφεσης).

Για να το πω απλά: Αν στις αρχές του 2010 ο κ. Παπανδρέου έδινε συνέντευξη τύπου στην οποία κοιτούσε την κάμερα και απευθυνόταν στον γερμανό πολίτη με τα ακόλουθα λόγια, η διαπραγματευτική του δύναμη θα εκτοξευόταν στα ουράνια και η κα Μέρκελ θα υποχωρούσε (ούσα πολιτικό ον που γνωρίζει τα όρια της ισχύος της):

«Αγαπητοί συμπολίτες μας, αγαπητοί πολίτες της Ομοσπονδιακής Γερμανίας. Σας απευθύνομαι ως πρωθυπουργός μιας μικρής ευρωπαϊκής χώρας που πτώχευσε λόγω δικών της κακοπαθειών αλλά και λόγω της σαθρής αρχιτεκτονικής του ευρώ. Αυτή την στιγμή δεν έχει σημασία γιατί πτώχευσε η Ελλάς. Σημασία έχει ότι το δημόσιο χρέος μας δεν μπορεί να εξυπηρετηθεί από το εθνικό μας εισόδημα, το οποίο βρίσκεται σε πορεία συρρίκνωσης που θα επιταχυνθεί από τις περικοπές δημοσίων δαπανών και τις αυξήσεις φόρων που έρχονται αναγκαστικά. Ο λόγος που σας κουράζω με αυτά τα λόγια είναι ότι, ως πρωθυπουργός αυτής της μικρής πτωχευμένης χώρας, δέχομαι αφόρητες πιέσεις για να αποδεχθώ το μεγαλύτερο δάνειο της ανθρώπινης ιστορίας το

οποίο θα χρηματοδοτήσετε, ουσιαστικά, εσείς. Ένα δάνειο το οποίο είναι μαθηματικά βέβαιο ότι δεν θα μπορέσουμε να σας αποπληρώσουμε και το οποίο όσο προσποιούμαστε πως θα αποπληρωθεί στο ακέραιο, και καθώς προσπαθούμε να το αποπληρώσουμε, θα καταστρέψει τον λαό μου, όπως ακριβώς κατέστρεψε την Γερμανία η προσποίηση μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο πως ήταν δυνατόν να καταβάλει τις πολεμικές αποζημιώσεις που της επέβαλαν οι νικητές. Ως πρωθυπουργός της Ελλάδας αναλαμβάνω την ευθύνη για την πτώχευση της χώρας μου. Ως ευρωπαίος πολίτης έχω την υποχρέωση να σας πληροφορήσω, πολίτες της Ομοσπονδιακής Γερμανίας, για την προσπάθεια που γίνεται να μεταφερθούν οι ζημιές μεγάλων τραπεζών (που όλα αυτά τα χρόνια αλόγιστα δάνειζαν το κράτος μας και τις τράπεζές μας) στους δικούς σας ώμους - χωρίς να σας το πουν και, δήθεν, στο όνομα της ευρωπαϊκής... αλληλεγγύης απέναντι στην Ελλάδα. Κλείνω με μια δήλωση: Δεν θα δεχθώ χρήματα από εσάς που δεν μπορώ να εγγυηθώ ότι θα σας τα επιστρέψουμε. Το μόνο που ζητώ, εκ μέρους της χώρας μου, είναι να μην συγκαλυφθεί η πτώχευση με νέα δανεικά τα οποία θα την... μονιμοποιήσουν.»

Μια τέτοια στρατηγική κίνηση, βασισμένη στην αλήθεια, θα έθετε το ελληνικό πρόβλημα σε διαφορετική βάση και θα οδηγούσε σε συμφωνία όπου ο νέος δανεισμός θα ήταν πολύ πιο μικρός από εκείνον του Μνημονίου και θα είχε ως *προαπαιτούμενα* (α) ένα γενναίο κούρεμα του δημόσιου χρέους, και (β) δραστικές ρυθμίσεις για τις τράπεζες (π.χ. εφαρμογή του αμερικανικού μοντέλου TARP).

Αυτό δεν σημαίνει ότι η ύφεση θα είχε αποφευχθεί. Δεν σημαίνει ότι ο λαός μας δεν θα υπέφερε. Δεν σημαίνει ότι θα μπορούσε να μην αλλάξει τίποτα σε σχέση με την προ του 2010 εποχή. Δεν σημαίνει ότι η Γερμανία θα «φοβόταν» την διαπραγματευτική μας ισχύ και θα μας έλουζε με ζεστό χρήμα. Όχι, η κρίση θα ερχόταν αναπόφευκτα καθώς η πτώχευση ήταν δεδομένη εντός ενός νομισματικού συστήματος που ήταν σχεδιασμένο να δημιουργεί τις μεγαλύτερες φούσκες εντός των πιο ελλειμματικών οικονομιών.

Σε ντιμπέιτ που είχα το 2012 με τον κ. Γιώργο Παπακωνσταντίνου, ο τένος υπουργός επέμεινε ότι δεν μπορούσαμε να πούμε τα πιο πάνω καθώς είχαμε τεράστιο πρωτογενές έλλειμμα που, αν δεν δανειζόμασταν τον Μάιο του 2010, θα έπρεπε να γίνουν απίστευτες θυσίες για να καλυφθεί. Του απάντησα ότι δανειζόμενοι υπό τους όρους που μας υπαγόρευαν, δεν αποφύγαμε τις θυσίες αυτές. Καλύτερα θα ήταν να τις κάνουμε, αν δεν υπήρχε εναλλακτική, μια κι έξω το 2010, παρά ως Κινέζικο μαρτύριο της σταγόνας το οποίο, παράλληλα, αυξάνει τα χρέη μας θέτοντας την χώρα σε καθεστώς μόνιμης χρεοδουλοπαροικίας.

Οι θυσίες, λοιπόν, δεν αποφεύχθηκαν με την υπογραφή του Μνημονίου. Απλά επιμηκύνθηκαν, στο απώτερο μέλλον, και εξασφαλίστηκε το ότι θα πάνε... χαμένες. Το «σοκ» μιας σύγκρουσης με το Βερολίνο και την Φραγκφούρτη το

2010 θα ήταν βεβαίως μεγάλο αλλά θα ήταν και καθαρκτικό. Η «συνολική λύση», που ακόμα και σήμερα μας υπόσχονται ότι θα έρθει κάποια στιγμή, θα είχε βρεθεί τότε και το χρέος θα είχε γίνει βιώσιμο άμεσα. Ακόμα κι αν η διαπραγμάτευση διαρκούσε, με μεγάλο κόστος για εμάς, κάποιους μήνες, η κοινωνία θα μπορούσε να θεωρήσει τους πόνους και τις κακουχίες των πιο αδύναμων μελών της ως μια επένδυση σε ένα εντιμότερο, πιο μεστό, δημιουργικότερο μέλλον. Αντίθετα με αυτό του επέφερε το Δόγμα Παπακωνσταντίνου, που έρριξε, και ρίχνει, τεράστιες ανθρωπο-θυσίες σε μια μαύρη τρύπα από την οποία δεν πηγάζει κανένα κοινωνικό όφελος.

Εναλλακτική, λοιπόν, υπήρχε. Λύση θα βρισκόταν αν λέγαμε «όχι» στον παραλογισμό του μεγαλύτερου δανείου στην Ιστορία σε πτωχευμένο κράτος υπό τον όρο ότι θα μειώσει το εθνικό εισόδημα της χώρας που το «συντηρεί» κατά... 30%. Μια τέτοια λύση θα άνοιγε την πόρτα σε μια συνολικότερη λύση για ολόκληρη την Ευρωζώνη, αναιρώντας την «εξαγωγή» του Μνημονίου μας στην υπόλοιπη ευρωπαϊκή περιφέρεια.

Η εναλλακτική αυτή (για την Ελλάδα αλλά και για την Ευρώπη - βλ. Κεφάλαιο 3) δεν υιοθετήθηκε. Αντίθετα, προκρίθηκε το, ισχύον έως σήμερα, Δόγμα Παπακωνσταντίνου για λόγους παντελώς άσχετους με το ελληνικό και ευρωπαϊκό συμφέρον και συνυφασμένους με τα συμφέροντα των τραπεζιτών και του συγκεκριμένου πολιτικού προσωπικού, το οποίο έβαζε (και βάζει) πάνω από όλα τα εύσημα από τον κ. Σόιμπλε.

Το Νέο Καθεστώς: Πτωχοτραπεζοκρατία εν μέσω Χρεοδουλοπαροικίας

Το χειρότερο από όλα τα αποτελέσματα της έλευσης της Μνημονιακής Ελλάδας είναι το πιο προφανές: Αντί η Κατάρρευση να φέρει την Κάθαρση, έφερε την Νέα Διαπλοκή.

Το 2009, εγκλωβισμένο σε μια νομισματική ένωση χωρίς «αμορτισέρ», πτώχευσε ένα εξάμβλωμα με δύο, διαπλεκόμενα, κεφάλια. Το ένα κεφάλι ήταν ο αναποτελεσματικός και διεφθαρμένος δημόσιος τομέας. Το δεύτερο κεφάλι ήταν ο αναποτελεσματικός και κρατικοδίαιτος ιδιωτικός τομέας.

Η Άρνηση της Πτώχευσης, που αποτελεί την πεμπτουσία της Μνημονιακής Ελλάδας, έβαλε την χώρα, ιδιώτες και δημόσιο, σε μια μόνιμη κατάσταση Χρεοδουλοπαροικίας και, παράλληλα, έθεσε τα θεμέλια πάνω στα οποία οικοδομείται, από το 2012, μια νέα μορφή κλεπτοκρατίας, την οποία ονομάζω Πτωχοτραπεζοκρατία.

Bankruptocracy - Πτωχο-Τραπεζοκρατία (Από το «Κρίσης Λεξιλόγιο», Εκδόσεις Ποταμός, 2011)

Δικός μου όρος για το νέο πολιτικό-οικονομικό καθεστώς που μας προέκυψε, παγκοσμίως, μετά την Κρίση του 2008. Σε αυτό το νέου τύπου καθεστώς την μέγιστη εξουσία δεν ασκούν ούτε οι επιτυχημένοι καπιταλιστές ούτε καν οι εισοδηματίες (για τους εργαζόμενους ούτε λόγος βέβαια). Την ασκούν οι πτωχευμένες τράπεζες ελέω των φορολογούμενων των οποίων τους φόρους οι πολιτικοί χρησιμοποιούν για να στηρίζουν το νέο αυτό καθεστώς, ως εντολοδόχοι των πτωχευμένων τραπεζών, επιβάλλοντας παράλληλα αυστηρή λιτότητα στους... φορολογούμενους. Βασική αρχή του νέου καθεστώτος η εξής απλή: Τα χρέη των πολιτών και των κρατών στις τράπεζες είναι ιερά και αδιαπραγμάτευτα. Παράλληλα, οι ζημίες των τραπεζών πρέπει αυτόματα, και χωρίς πολλές κουβέντες, να καλύπτονται είτε από τα κράτη είτε από τις Κεντρικές Τράπεζες χωρίς την επιβολή του παραμικρού Μνημονίου στους ιδιοκτήτες των, ουσιαστικά, πτωχευμένων τραπεζών. Ενώ τα υπό πτώχευση κράτη (π.χ. Ελλάδα και Ιρλανδία) πρέπει να διασύρονται και να υποβάλλονται σε ασφυκτική λιτότητα για να δανείζονται ώστε να μην πτωχεύσουν, στον Καιρό της Πτωχο-Τραπεζοκρατίας οι τράπεζες δικαιούνται την παροχή άπειρης ρευστότητας χωρίς κανέναν περιορισμό, όρο ή απαίτηση εκ μέρους των κρατών ή των Κεντρικών Τραπεζών που τις κρατούν ζωντανές.

Με χρήματα που δανείζεται ξανά και ξανά ο εξαθλιωμένος έλληνας φορολογούμενος από τους φορολογούμενους της υπόλοιπης ευρωζώνης, χρηματοδοτείται η Νέα Διαπλοκή με επίκεντρο τρεις-τέσσερεις μεγαλοτραπεζίτες και εντολοδόχους τους τα συστημικά μέσα «ενημέρωσης» και το πολιτικό προσωπικό του Μνημονίου.

Σε ένα περιβάλλον όπου όλοι χρωστούν σε όλους και κανείς δεν μπορεί να πληρώσει, η ρευστότητα που οι καθεστωτικοί πολιτικοί τους εξασφαλίζουν από την Ευρώπη (χρησιμοποιώντας τους φορολογούμενους ως εγγυητές), οι εν λόγω τραπεζίτες αποκτούν απόλυτη εξουσία επί της κοινωνίας. Όσο πιο πτωχευμένοι ήταν οι τραπεζίτες το 2010 τόσο πιο μεγάλη η εξουσία που απέκτησαν ώστε να υπεξαιρούν ό,τι εισοδήματα και πλούτο κατάφερε να διασώσει η κοινωνία από το οικονομικό ναυάγιο της χώρας.

- Ελέγχουν τους πολιτικούς που τους νεκρανάστησαν.
- Ελέγχουν τα μέσα «ενημέρωσης» είτε λόγω παλαιότερων δανείων που τους είχαν δώσει την εποχή των «παχειών αγελάδων» είτε επειδή τα χρήματα που τους παρέχουν οι φορολογούμενοι είναι η μόνη πηγή διαφήμισης για τα «μέσα».
- Ελέγχουν ακόμα και την ίδια την τρόικα, μέσα από τις διασυνδέσεις τους με την Τράπεζα της Ελλάδος και με μεγάλες γερμανικές και γαλλικές τράπεζες οι οποίες πιέζουν την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα να κάνει τα στραβά μάτια στην περίπτωση των ελληνικών τραπεζών επειδή φοβούνται ότι σοβαροί έλεγχοι και ρυθμίσεις στις ελληνικές τράπεζες μπορεί να επεκταθούν από την Ευρωπαϊκή Περιφέρεια και στον πυρήνα της Ευρώπης, αποκαλύπτοντας την γύμνια της Deutsche Bank, της BNP Paribas κλπ.

Μια Νέα Φούσκα δημιουργείται, λοιπόν, με την συνενοχή, και συχνά την αρωγή, της τρόικας, η οποία αναπαράγει την υποανάπτυξη και εγκαθιδρύει ένα καθεστώς που κάνει τον κ. Κοσκωτά (τον θυμάστε άραγε;) να μοιάζει με «πρωτοπόρο» - με άνθρωπο που έβλεπε... μπροστά αλλά που είχε «αφικθεί» επί «σκηνής» απελπιστικά νωρίς...

Ακριβώς όπως η προηγούμενη φούσκα (της περιόδου 1998-2008) κάποια στιγμή θα έσκαγε, προδιαγεγραμμένα, έτσι θα σκάσει και η Νέα Φούσκα. Τί αντοχές θα έχει τότε η ελληνική κοινωνία για να αντιμετωπίσει το νέο ωστικό κύμμα δυστυχίας που θα την βρει; Ελπίζω να αποδειχθούν μεγάλες. Θα τις χρειαστούμε...